

SYRGILIGAR SJÚKRASØGUR

Nýggj skaldsøga og nýggj dagbóksútgáva siga syrgiligar sjúkrasøgur. Skaldsøgan er trygg søgufrásøgn um vanlukkuligt mistak í heilsuverkinum, og dagbókin er kensluborin skrivning á ferð fram móti deyðanum. Her umrøða vit bøkurnar »Gloymdur« og »Góða systir«

EYÐUN KLAKSTEIN

Solby A. Christiansdóttir
»Gloymdur«
293 blaðsíður
Forlagið Sprotin

Margit M. Baadsager
»Góða systir«
412 blaðsíður
Forlagið Sprotin

Mannligu høvundarnir, sum skriva bókur um siðsøgu og skip, fáa í hesum døgum harða kapping frá kvinnuligum høvundum, sum skriva um persónlig og kenslusom viðurskipti.

Fýra bókur, sum kvinnur skriva um sjúku og deyða, eru komnar út seinastu dagarnar. Solby Christiansdóttir hevur skrivað skaldsøguna »Gloymdur«. Margit Martinsdóttir Baadsager hevur útgivið dagbókina »Góða systir«. Søndy Simonsen hevur skrivað persónligu søguna »Ties ihjel«. Og Anna Malan Jógvansdóttir hevur skrivað hybridskaldsøguna »Psykosudrotningin sigur frá«.

Í hesari grein umrøða vit tvær av bókunum – »Gloymdur« og »Góða systir«.

Dramatiskt og tragiskt

Skaldsøgan »Gloymdur« hjá Solby Christiansdóttir byggir á veruligar hendingar, tá ið pápi hennara doyði bert 60 ára gamal av lungnabruna eftir stórt mistak í viðgerðartilgongdini í heilsuverkinum. Hendingin var vanlukkulig og tragisk, tí tað var púra óneyðugt, at hann doyði av sjúkuni.

Solby Christiansdóttir hevur havt hendingina tætt inni at sær í meira enn 10 ár, og nú hevur hon skrivað skaldsøgu, sum ferðast kring veruligu hendingarnar, men sum lutvíst eisini er skaldskapur.

Skaldsøgan byrjar inni á skrivstovuni hjá yvirlækninum, sum í einsemi viðurkennir eitt ræðuligt mistak. Kaldasveittin sprikir fram í pannuni á honum. Hann er glóðheitur og ísakaldur hvørt um annað, og hann hugsar, hvat hann skal gera fyri at sleppa sær burtur úr mistakinum, sum fer at skugga yvir hansara annars lýtaleysu yrkisleið sum lækni.

Hendan byrjanin er nakað óvæntað, tí alt leggur upp til, at vit skulu fylgja manninum, sum verður sjúkur, men hetta er góður fyrsti leikur, tí byrjanin skapar drama, spenning og konflikt beinanvegin. Tú kanst skjótt fáa tankan, at ein royndur journalistur hevur skrivað bókina.

Síðan fylgja vit klaksvíkinginum Hera Viðoy, sum heldur 60 ára føðingardag. Eftir føðingardagin kemur sjúka sníkjandi inn á hann. Hann fer at hosta alt meira og fær útbrot á annað beinið – hann kennir seg ikki so væl. Konan Elsa sendir hann til kommunulækna, sum sendir hann víðari í heilsuverkinum. Fyrst á Klaksvíkar Sjúkrahús at taka royndir, og síðani á Landssjúkrahúsið til nærri kanningar.

Heri verður innlagdur á Landssjúkrahúsinum, meðan hann verður eygleiddur og kannaður, og síðan verður hann útskrivaður aftur. Eingin reyð lampa lýsir, og læknin heldur, at hann kann fara heimaftur, og síðani kann hann koma aftur til kanningar seinni – tá ið læknarnir hava hildið feru.

Heilsan hjá Hera Viðoy versnar alsamt, og familjan er farin at stúra alt meira. Tey royna at sleppa fram at lækninum aftur, og tey royna eisini at fáa onnur at hjálpa sær, men Heri fær ikki hjálpina, hann hevur fyri neyðini. Yvirlæknin á Landssjúkrahúsinum hevur

longt sína feru, og tá ið Heri kemur aftur á Landssjúkrahúsið, er hann deyðasjúkur.

Vit fylgja gongdini úr fleiri sjónarhornum. Fyrst og fremst snýr tað seg um familjuna og hennara stúran, ótta og stríð fyri at fáa rætta viðgerð. Men vit fylgja eisini yvirlækninum og øðrum heilsustarvsfólkum – bæði til arbeiðis og í tí privata. Og so er tað politiski vinkulin, har landsstýriskvinnan í heilsu-málum nærkast einari semju um at leggja tey trý sjúkrahúsini saman í Heilsuverk Føroya.

Søgan kemur í hæddina dagarnar, tá ið Heri Viðoy stríðist fyri lívinum í sjúkrasong á Landssjúkrahúsinum – og tað rennir alt meira saman millum teir ymsu partarnar í søguni. Deyðin togar í sjúka mannin, og stóra uppgerðin nærkast.

Ein av sterku lötunum í hesum parti av bókini er, tá ið dótturin Karla setur seg at lesa bløðini uppi yvir pápanum, sum liggur í andingartóli uttan vit:

»Karla setur seg niður á stólin við síðuna av songini og tekur ein Sosial, sum liggur har. Hon setist at lesa leiðaran hart. Og hon lesur og lesur og lesur, til hvør bókstavur í blaðnum er lisin. Hon steðgar av og á og hyggur vónrík upp á pápa sín, men har er eingin reaktión. Hon kann bara vóna, at hann hoyrir, tí hon vil ikki hava, at hann fer úr hesi verð uttan at vera dagførdur um alt, sum rørist í samfelagnum.

– Tú hevur altíð fylgt so væl við, og eg skal í øllum førum gera mítt til, at tú veitst tað nýggjasta. Tá ið eg eri liðug við hetta blaðið, fari eg at finan mær øll tey nýggjastu bløðini, sum eru á deildini. Eg skal lesa alt fyri tær, babba.

Elsa eygleiðir elstu dóttir sína, meðan hon lesur. Hvør skuldi trúð, at tíðindi kunnu verða lisin við so nógvum kærleika?»

Sannførandi skrivning

Solby Christiansdóttir hevur skrivað eina dramatiska sjúkrasøgu, sum eisini granskar menniskjalyndið og samspælið millum fólk í kreppustøðu. Solby er skaldsligur debutantur, men skrivar sera trygt. Hon hevur drúgvur royndir sum journalistur, og tær brúkar hon.

Søgan hevur allatíðina framdrift, og hon kennist ongantíð langdrigin ella keðilig. Høvundurin hevur stramma stýring av persónum og søgugongd, og hon leggur ikki ov nógv fyri. Hóast vit fylgja fleiri persónum í teirra umhvørvi, villast vit ongantíð í søguni ella persónunum, men fáa gott innlit í teirra verð og teirra tankar, og alt verður samanbundið sannførandi, so hvørt sum frásøgnin gongur.

Høvundin fer ikki so høgt á flog skaldsliga, at hon er í vanda fyri at detta niður, men hon heldur seg trúfast til eina dramatiska søgufrásøgn, sum í sær sjálvum er fangandi og hugvekjandi. Hetta er sannførandi frásøguskaldskapur, og skrivningin setur søguna, ið er tikin úr veruliga lívinum, í miðdepilin.

Solby megna at seta viðkomandi spurningar um heilsuverkið, menniskjasinnið, sambond millum fólk og stríð millum persónar, men hon tykist ikki beisk ella harðrend. Hvussu sambandið er millum veruligar hendingar og skaldsøguna kunnu vit bert gita ella meta um, men líkamikið, hvussu tætt ella leyst sambandið er, stendur bókina á egnum beinum sum skaldsøga.

Málið í bókini er sera gott. Høvundin skrivur við lottum og neyvum penni, og tú verður drigin inn í søguna. Frásøgnin er sum ein væl smurd maskina, og samrøðurnar virka natúrligar – tað er ikki altíð so lætt. Bert í heilt einstøkum førum hugsar

tú, um persónurin hevði valt júst tað orðið, men sum heild er skrivningin framúr góð.

Solby Christiansdóttir hevur skrivað eina áhugaverda, spennandi og hugvekjandi skaldsøgu, sum sjúki høvuðspersónurin hevði verið stoltur av at lesa!

Óhugsandi kreppa

Bókin »Góða systir« byggir á dagbók, sum Margit Martinsdóttir Baadsager upprunaliga skrivaði til systir sína Arnvør, sum varð sjúk av heilakrabba. Tá ið minni hjá systrini fór at bila, setti Margit sær fyri, at hon skuldi skriva dagbók, sum systirin kundi lesa, tá ið hon varð frísk aftur. Dagbókin skuldi vera geymin hjá Arnvør.

Gávaða og virkna Arnvør Martinsdóttir á Torkilsheyggi er í 2015 í holt við sína Ph.d. verkætlan, tá ið hon missir takið. Hon fær svára høvuðspínu, verður sera gloymisk, og tað forðar arbeiðnum við verkætlanini. Arnvør, maðurin og teirra fyra børn búgva í Danmark, og Arnvør verður send á Ríkissjúkrahúsið til kanningar. Læknarnir síggja okkurt óvæntað í eini skanning av heilanum, og sum frálíður verður greitt, at Arnvør hevur

